

Kyrkan i det offentliga rummet

Ett studiedokument av Lutherska världsförbundet

THE
LUTHERAN
WORLD
FEDERATION

Kyrkan i det offentliga rummet

Ett studiedokument av Lutherska världsförbundet

© Lutherska världsförbundet, 2016

- Utgivare: Department for Theology and Public Witness, The Lutheran World Federation, Genève, 2016.
- Design och layout: Department for Theology and Public Witness
Office for Communication Services
- Originalalets titel: The Church in the Public Space
- Översättning: Evelina Forsberg Svensson
- Omslagsfoto: Den första kvällen under COP20, FNs klimatmöte i Lima, hölls en klimatvaka i närheten av Pentagonito, där FNs möten ska hållas. Christiana Figueres, klimatkonventionens (UNFCCC) direktör och Manuel Pugar-Vidal, Perus miljöminister och ordförande för FN-mötet, talade och man tände ljus för att fira avslutandet av den ettåriga månadsfasta som religiösa grupper och miljögrupper runt om i världen varit en del av i Fast for the Climate. Foto: LWF/Sean Hawkey

ISBN 978-2-940459-45-2

Innehåll

Förord Antje Jackelén	5
Förord Martin Junge	7
Inledning.....	9
Den globala diskursen över religionens offentliga roll	9
Guds engagemang i världen som grund för kyrkans roll i det offentliga rummet	11
Dokumentets syfte och struktur	13
Det offentliga rummet som en rättvis plats för alla	15
En rättvis plats för alla	15
Det offentliga rummet – verkligheten	16
Flytande gränser	17
Kyrkor som offentliga rum.....	18
Frågor om dynamiken i det offentliga rummet.....	19
Att vara kyrka i det offentliga rummet – ett lutherskt perspektiv.....	21
Befriade genom Guds nåd – dopets kallelse	21
Distinktionen mellan det andliga och det världsliga regementet	22
Utmaningar i distinktionen	24
Frågor om distinktionen mellan de två regementena	26
Kännetecken på ett lutherskt offentligt engagemang.....	27
Tålmod och uthållighet: Lutherskt vittnesbörd i världen i hopp.....	28
Solidaritet och självbestämmande: Lutherskt vittnesbörd i världen i kärlek	28
Frågor på kännetecken på ett lutherskt offentligt engagemang.....	29
Hur kyrkan engagerar sig i det offentliga rummet.....	31
Exempel på offentligt engagemang	31
Exempel 1: Engagemang för flyktingar.....	31
Exempel 2: Engagemang för att överbrygga exkludering	32
Exempel 3: Engagemang för jämställdhet mellan könen.....	32
Exempel 4: Engagemang för klimaträttvisa	33
Exempel 5: Engagemang för fredliga interreligiösa relationer	33
Tre aspekter av offentligt engagemang.....	34
Frågor på kyrkans engagemang.....	35

Handlingsplan för kyrkans engagemang i det offentliga rummet.....	37
Analysera samhällsfrågor utifrån delaktighet.....	37
Skapa tillitsfulla relationer.....	37
Utmana orättvisor.....	37
Upptäck tecken på hopp.....	38
Ge stöd till människor i nöd.....	38
Studiegruppen.....	39
Medlemmar.....	39
LVF-gruppen.....	39

Det är med glädje jag rekommenderar Lutherska världsförbundets dokument *Kyrkan i det offentliga rummet* för en svensk läsekrets. Det här studiedokumentet har arbetats fram av teologer från lutherska kyrkor i Latin- och Nordamerika, Afrika, Asien och Europa. Oavsett om vi i våra egna sammanhang befinner oss i en majoritets- eller minoritetssituation är frågor om hur vi är kyrka i det offentliga rummet viktiga. Det offentliga rummet bör vara en rättvis plats för alla, en plats som ger lika tillträde till beslutsprocesser, som innebär trygghet också för de mest utsatta och där samverkan mellan alla grupper i samhället kan ske på ett meningsfullt sätt.

Inte minst i Skandinavien sägs ofta att den moderna offentligheten är en sekulariserad offentlighet; där modernitet, vetenskap och teknologi växer sig starka, där krymper religionens och kyrkornas domäner. Idag ligger dessa sekulariseringstesor övergivna. Religion har en synlig roll i samhället. Ryktet om trons försvinnande från det före detta kristna västerlandet är betydligt överdrivet.

Sverige har sedan snart två decennier inte längre någon statskyrka. Men att kyrka och stat är skilda betyder inte att religion och politik inte har med varandra att göra. Diskussionen hur de förhåller sig till varandra är angelägen, inte minst i en luthersk tradition där den så kallade tvåregementsläran ibland används som förevändning för att tysta kyrkan. Kyrkan ska endast bry sig om sådant som hör det andliga till, kan det heta. Men som det här dokumentet visar är det ingen rättvis tolkning av vare sig Martin Luther eller den lutherska traditionen. En kyrka som är trogen sitt uppdrag kommer i själva verket alltid att ha en röst i det offentliga rummet. *Kyrkan i det offentliga rummet* är värd att läsas och diskuteras i församlingar och stift. Då kan det bidra till en förnyad frimodighet att vara kyrka, för världens skull.

Antje Jackelén

Ärkebiskop, Svenska kyrkan

Förord

Martin Junge

”Befriade genom Guds nåd” – vi bekänner oss till och hyllar denna händelse, en källa till liv och glädje, när vi går mot 2017 och 500-årsminnet av reformationen. Dess betydelse sträcker sig långt utanför kyrkans murar och har ett påtagligt inflytande över det offentliga rummet. Reformationen var en katalysator som förändrade både kyrka och samhälle. Martin Luthers pastorala och diakonala omsorg om människor övertygade honom att det var rätt att vända sig ut mot samhället – att protestera, kritisera och informera utifrån det han uppfattade som sanningen i evangeliet. Han plågades av människors lidande, och det var hans profetiska ilska över makthavarna i kyrka och samhälle som drev honom att lägga fram de teologiska insikter han kommit fram till i bön och akademisk forskning.

”Befriade genom Guds nåd” – kyrkor skapar gemenskap och är aktivt delaktiga i det offentliga rummet eftersom de verkar för rättvisa, fred och försoning. Ibland tar det sig uttryck i ytterst synliga handlingar, vid andra tillfällen är kyrkans tydliga vittnesbörd ett ihärdigt och lågmält diakonalt arbete där man hjälper medmänniskor i nöd. Lutherska världsförbundet (LVF) har genom sina medlemskyrkor, program och projekt aktivt verkat för fred, rättvisa och mänskliga rättigheter i samhället.

Samtidigt har LVF ägnat sig åt teologisk reflektion, som lett till fördjupad förståelse av vad det innebär att vara kyrka i det offentliga rummet idag. Lutherska världsförbundets konferens, ”Global Perspectives on the Reformation. Interactions between Theology, Politics and Economics”, som ägde rum i Windhoek, Namibia, i samband med Reformationsdagen 2015, tillhandahöll skarpsynt analys och inspirerande perspektiv för teologisk urskiljning beträffande angelägna och aktuella samhällsfrågor. Dessutom bjöd LVF in samarbetspartner inom olika samfund och trosriktningar till gemensamma rådslag för att undersöka hur religiösa grupper på ett meningsfullt sätt kan bidra till att stärka verksamheten i det offentliga

rummet – i januari 2014 i Münster, Tyskland, i maj 2014 i Dar es Salaam, Tanzania, och i september 2015 i Hongkong, Kina.

Detta studiedokument har färdigställts av en internationell grupp lutherska teologer som utsågs i november 2014 av LVF: Ärkebiskop Dr. Antje Jackelén (Sverige) som ordförande, Biskop em Dr. Suneel Bhanu Busi (Indien), Rev. Dr. Eva Harasta (Österrike), Dr. Eneyda Jacobsen (Brasilien), Kathryn Lohre (USA), Dr. Jerzy Sojka (Polen). På grund av utnämningen till socialförsäkrings- och fattigdomsbekämpningsminister i Namibia fick Biskop em Zephania Kameeta träda tillbaka från gruppen och Rev. Lusungu Mbilinyi (Tanzania) valdes in som ersättare. Studiegruppen träffades i januari 2015 på Evangeliska akademien Bad Boll, Tyskland, på en konferens i Windhoek, Namibia, i oktober 2015 samt på Sigtunastiftelsen, Sverige i februari 2016. Jag skulle vilja uttrycka min tacksamhet till medlemmarna i gruppen för deras outtröttliga engagemang under studiens gång.

Jag inbjuder medlemskyrkor, program och projekt inom LVF, teologiska seminarier, samarbetspartner inom olika samfund och trosriktningar att studera följande dokument och att utforska de frågor det väcker. Texten är ett viktigt referensdokument för all verksamhet i samband med reformationsfirandet och för de kommande åren. Min förhoppning är att detta dokument blir ett verktyg som gör det möjligt för den Lutherska gemenskapen och dess samarbetspartner att aktivt delta i samtalet i det offentliga rummet, såväl lokalt som globalt, så att det blir en rättvis plats för alla.

Inledning

Den globala diskursen över religionens offentliga roll

På senare år har mänsklighetens urgamla fråga om religionens roll i samhället fått förnyad offentlig uppmärksamhet. Eftersom religion berör människors hjärtan, tankar och handlingar har den oerhörd kraft och inflytande. Det finns goda exempel på hur religion, genom synsätt och handlingar, bidragit till människors välbefinnande. Det har skett genom att man värnat om människors värdighet samt lindrat deras fattigdom och lidande. Över hela jorden berättar människor hur deras tro eller religion har förmåga att leda, befria, trösta, möjliggöra, förvandla eller hela deras liv, både som individer och som grupp. Religion har både lovordats och berömts men ibland även betraktats med rädsla och misstänksamhet eftersom den äger sådan genomslagskraft. Personer och grupper som i religionens namn agerat manipulativt, dominerande eller våldsamt har utsatts för kritik och ibland motstånd. När religiösa aktörer konkurrerar med varandra orsakar det fördärv och splittring, vilket skapar stor oro.

Människor kan få kraft och styrka av att ha en tro eller religiös tillhörighet, men religion kan även skapa utsatthet. Ibland kan religion förvärva dolda maktstrukturer, men samtidigt har den förmåga att avslöja maktförhållanden, förtryck och utsatthet som råder i det tysta.

Frågan om religionens roll i samhället påverkar människors existentiella erfarenheter och väcker frågor av omfattande karaktär. Är religion en offentlig eller privat angelägenhet, och bör sekulära och religiösa områden vara åtskilda i samhället? Det är frågor som varit föremål för debatt. På global nivå påverkas denna diskussion av åtminstone fem betydande områden:

- **Religion och politik:** Hur ska religiösa gemenskaper, politiska aktörer och samhällsinrättningar förhålla sig till varandra? Vilka är de lagliga och rättsliga förutsättningarna för utövande av religion i samhället och hur kan troende människor leva ut sitt medborgarskap i sina respektive samhällen? Hur bejaktar eller motarbetar religiösa aktörer internationella normer för mänskliga rättigheter?
- **Religion och ekonomi:** Hur kan troende människor tydligt uttrycka sin syn på social rättvisa? Hur kan troende människor verka som producenter, konsumenter och säljare av varor och tjänster inom ramen för

nyliberalismens marknadsekonomi? Hur förhåller sig religiösa gemenskaper till att marknadens förklaringsmodell har blivit det dominerande tankesättet inom nästintill alla livsområden?

- **Religion och kultur:** Hur förhåller sig religiösa gemenskaper till hur kultur påverkar människors uppfattning, tolkning och analys av verkligheten? Hur använder religiösa gemenskaper kulturella uttryckssätt såsom media och hur använder dessa i sin tur religionen? Reflekteras det kritiskt och självkritiskt över bruket och missbruket av media? Hur kan olika slag av media och andra kulturella yttringar bidra till eller förhindra samtalet i det offentliga rummet?
- **Religion och våld:** Hur förhåller sig religiösa gemenskaper till våld i hemmet, i samhällsinstitutioner och ute på gatan? Hur kan religiösa läror och seder tolerera eller uppmana till våldshandlingar, och hur kan de övervinna våld och främja försoning? Hur kan religiösa gemenskaper på ett trovärdigt och påtagligt sätt få det offentliga rummet att tillämpa deras syn på fred?
- **Religion och vetenskap:** Hur kan religiösa och vetenskapliga världsbilder samverka? Vilken form av vetenskaplig kunskap kan förstärka kyrkans engagemang i det offentliga rummet? Hur kan vår tro på kunskap (vetenskap) och vår kunskap om tro (teologi och religionspraktik) arbeta tillsammans för det gemensamma bästa i världen?

I tider då den politiska debatten i många länder har blivit polariserad är det oerhört viktigt att religiösa gemenskaper involverar kvinnor, män och ungdomar när de både i och utanför sina gemenskaper ger sig i kast med de här frågorna. Det gäller i många skiftande sammanhang: i ledarskap, på teologiska högskolor, på möten och i gudstjänster. Samtliga fem områden påverkar hur mycket utrymme det offentliga rummet får i samhället.

Religiösa gemenskaper uttrycker tydligt hur just deras trosberättelse tänker sig ett gemensamt offentligt rum samtidigt som de lyssnar på och är medvetna om andra perspektiv – både religiösa och icke-religiösa. I samspelet med andra försöker gemenskaper hitta och bejaka det man har gemensamt och i processen lär de sig att acceptera skillnader.

Guds engagemang i världen som grund för kyrkans roll i det offentliga rummet

Gud älskar världen och upphör aldrig att vara engagerad i den. Denna djupa trosmässiga övertygelse ger kyrkorna motivation att engagera sig i det offentliga rummet. Gud skapade världen genom Ordet och gav den liv genom Anden. I inkarnationen av Jesus Kristus trädde Gud in i världen på det mest djupgående sätt och delade den här världens glädje, hopp och smärta. I Jesus Kristus firade Gud bröllopsglädjen i Kana och såg till att det fanns tillräckligt med vin åt alla. I Jesus Kristus uthärdade Gud tortyr och den förnedrande döden på korset och säkerställde genom det att överallt i en människas liv finns löftet om Guds närvaro, till och med i de grymmaste och mest smärtsamma situationerna. Gud valde att låta inkarnationen i Jesus Kristus visa för mänskligheten och hela skapelsen vem Gud är. Guds engagemang i världen förflyttar kyrkans teologi och praxis in i världen – in i det offentliga rummet.

Som kyrkor och kristna är vi formade av evangeliets budskap, den befriande kraft som förvandlar oss så att vi kan leva ett liv som återspeglar evangeliet. Återupptäckten av rättfärdiggörelsen av nåd genom tro under reformationen medförde en förnyad syn på rättvisa i samhället och förvandlade individer, kyrkan och andra samhällsinrättningar. Den andliga klarsyn som följde på en fördjupad förståelse av evangeliets budskap frigjorde en fantastisk energi som bidrog till samhällsförändringar. Ett konkret exempel är införandet av en välgörenhetskassa – ett organiserat sätt att lindra fattigdom och på så vis medge samhällets ansvar för de fattiga. Reformatorerna uppmanade politiska beslutsfattare och ekonomiska maktcentra att inte bara lindra människors överhängande behov utan även att minska orsakerna till fattigdom, ekonomisk marginalisering och okunskap.

Utbildning för alla, en av de främsta frågorna under reformationen, har fortsatt att vara en viktig del av kyrkans sätt att verka i världen. Målet är att hjälpa människor att bli mogna att själva ta ansvar och bidra till samhället på ett meningsfullt sätt.

Synen på utbildning var holistisk och innebar att tanke, hjärta, kropp och själ blir fria och utvecklas så att det blir möjligt för människor att fullfölja sin kallelse som medborgare.

För lutheraner har frågan om ett rättvist och ansvarigt ledarskap såväl i kyrkan som i samhället alltid varit en nyckelfråga. Under tidigare århundraden har lutheraner visat en tendens att rikta sin uppmärksamhet på statens myndighetsutövning, men i dagens demokratiska och pluralistiska samhällen har det skett en förändring till att fokusera på medborgare och civilsamhälle och den roll de har när de aktivt deltar i det offentliga rummet.

Lutheraner är aktiva i det offentliga rummet, inte bara som individer men också som en troendegemenskap. De lutherska kyrkorna har alltid varit aktiva i samhället i ord och handling. Lutherska världsförbundet (LVF) har sedan det grundades 1947 genom sina beslutsfattande församlingar uttalat sig offentligt och lagt fram förslag inom aktuella frågor. Den första resolutionen på LVFs första sammankomst i Lund handlade om stöd till "hemlösa och flyktingar utan avseende på deras ursprung, språk, nationalitet eller ställning".¹ Den uppmanade regeringar och Förenta nationerna att stödja religions- och trosfrihet. Sedan dess har LVF fortsatt att uttala sig offentligt i aktuella frågor och ämnen, bland annat genom rekommendationer till sina medlemskyrkor och till politiska beslutsfattare på olika nivåer.

Kyrkans aktiva närvaro i det offentliga rummet omfattar kommunikation utifrån tro, såsom predikan och bön, och kommunikation inom sekulära områden, till exempel offentliga uttalanden och påverkansarbete av olika slag. Kyrkans handlande sträcker sig från diakonala insatser och församlingsbaserad aktion för fred och rättvisa på lokal nivå till att verka för förändring av samhällsinstitutioner på lokal och global nivå.

Varje kyrka har sin historia och riktning vad gäller engagemang i det offentliga rummet. Det finns flera yttre faktorer som påverkar hur kyrkor verkar i det offentliga rummet: lagar och förordningar skapar en ram för hur religiösa gemenskaper kan organisera sig och samspela med andra i det offentliga rummet. Dessutom påverkar majoritets- och minoritetsförhållanden omfattningen av religiösa gemenskapers handlingskraft. En annan faktor beträffande kyrkors delaktighet i det offentliga rummet är närheten till eller avståndet från övriga aktörer inom andra samhällsområden, såsom kultur, ekonomi, politik, media, akademi. Det är tydligt att kyrkors medverkan i samhället inte bara beror på antalet medlemmar, eftersom det finns talrika exempel på hur konstruktiva religiösa minoriteter har haft en betydande påverkan på sina samhällen.

I en del sammanhang har kyrkor tagit fasta på profeten Jeremias uppmaning. "Gör allt för att den stad jag har deporterat er till skall blomstra, och be till Herren för den. Ty dess välgång är er välgång" (Jer. 29:7). Detta har fått kyrkor att aktivt söka samarbete med andra grupper så att alla gagnas. På de platser där kyrkor har blivit ganska starka och etablerade har Paulus varning att inte anpassa sig blivit en viktig påminnelse för hur kyrkan ska vittna: "Anpassa er inte efter denna världen, utan låt er förvandlas genom förnyelsen av era tankar, så att ni kan avgöra vad som är Guds vilja: det som är gott, behagar honom och är fullkomligt" (Rom. 12:2).

¹ The Lutheran World Federation, *Proceedings of the Lutheran World Federation Assembly. Lund, Sweden, June 30 – July 6, 1947* (Philadelphia, PA: The United Lutheran Publication House, 1948), 92.

Dokumentets syfte och struktur

Med anledning av 500-årsminnet av reformationen strävar detta dokument att tydligt mana kyrkan till samhällsengagemang som ett pågående gensvar till den frihet vi har fått i Kristus att älska och tjäna vår nästa. I ett sådant engagemang förverkligas reformationens förståelse av evangeliet, kyrkan och samhället. När vi tillsammans som en global gemenskap blickar mot framtiden uppmanar detta dokument LVF och dess medlemskyrkor till fördjupat samhällsengagemang.

Dokumentets första del skildrar i stora drag vad som kännetecknar begreppet offentligt rum och stöder tanken att det offentliga rummet bör ses som en ”rättvis plats för alla”. Den belyser hur kyrkans närvaro och verksamhet kan bidra till att skapa ett offentligt rum som är inkluderande, och där rättvisa och fred får råda.

Den andra delen beskriver den teologiska grunden för ett samhällsengagemang utifrån ett lutherskt perspektiv. Dopets kallelse ses som grunden för kyrkans samhällsengagemang. Genom tro får vi erfara att Gud befriar oss av nåd.

Tron ger oss perspektiv att se att Guds avsikt för världen är alla människors bästa och den ger oss frihet att osjälviskt sörja för vår medmänniska i nöd. Detta dokument går igenom tankar och utmaningar som berör det teologiska begreppet om de två rikena, även kallat tvåregementsläran.

I tredje delen redogörs tydligt för vad som kännetecknar ett samhällsengagemang i relation till triaden i 1 Korintierbrevet 13: tro – hopp – kärlek. Kyrkorna uppmanas att fördjupa sig i analys, urskiljning och handling för att identifiera var kyrkan ska tala och handla, med vem hon ska samarbeta och vilka hon ska utmana.

Fjärde delen visar exempel på hur detta praktiseras inom LVF i relation till de fem samhällsområdena. Dessutom skildras hur tre grundläggande aspekter – handlingar, idéer och strukturer – behöver användas när kyrkor bidrar till att forma det offentliga rummet som en rättvis plats för alla.

Sista delen sammanfattar huvudtankarna i detta dokument genom att föreslå en handlingsplan för samhällsengagemang.

Var och en av delarna kan användas som ett verktyg att analysera förhållandet mellan kyrka och offentligt rum i läsarens egen kontext. I slutet av varje del finns tre frågor till hjälp för fortsatt reflektion.

Det offentliga rummet som en rättvis plats för alla

En rättvis plats för alla

Vårt mål som kristna är att göra alla områden i det offentliga rummet fritt tillgängliga för alla, utan att på något sätt göra skillnad på hudfärg, kast, religion eller kön. Detta har betydelse på både fysiska och sociala områden: offentliga rum är platser som är tillgängliga för ett kollektiv till skillnad från platser som ägs privat, och som sådana kan de vara platser där samhället kommunicerar, utbyter idéer, tillgångar, kritik och information med varandra inom skiftande frågor. I fysisk bemärkelse är exempelvis en offentlig park i första hand offentlig. Den kan också vara en plats för sociala sammankomster och politiska demonstrationer och följaktligen ha en kommunikativ social funktion.

Offentliga rum kan vara platser för socialt självbestämmande när grupper, som av hävd utesluts från sociala, politiska och ekonomiska skeenden, får utrymme att höja sin röst, offentliggöra sina krav och följaktligen kan bidra till en förändring inom socialpolitik och kultur. Under de senaste årtiondena har nya samhällsaktörer ökat medvetenheten om frågor som feminism, ekonomi, miljö, kast- och rastillhörighet.

Ett inkluderande, integrerat offentligt rum är resultatet av flera offentliga rum som sammanförs på en plats med ett gemensamt ägande och en gemensam tillhörighet. Kommunikation i samhället möjliggörs när offentliga rum som representerar olika intressen och frågor möts. Detta spelar en viktig demokratisk roll för att skapa opinion och för att gemensamt sträva efter rättvisa. Genom att möta och förstå olika perspektiv, anspråk och strävanden är ett samhälle bättre rustat för att verka för alla människors välbefinnande. Tre grundläggande faktorer kännetecknar det offentliga rummet som en rättvis plats för alla:

- Lika tillträde till gemensamma tillgångar och politiska beslutsprocesser
- Trygghet, i synnerhet för de utsatta
- Meningsfull delaktighet och samverkan mellan alla grupper i samhället

Det offentliga rummet – verkligheten

Ett inkluderande offentligt rum gör det möjligt för alla att få tillgång till och delta på lika villkor. Alla som deltar bör också känna sig välkomna och trygga. Människors faktiska erfarenhet av offentliga rum ligger tyvärr långt ifrån denna uppfattning.

- I många länder kämpar ursprungsfolk för rättvisa och värdighet. De kämpar för sin rätt till land och försörjning och strävar efter att besegra fattigdom och få tillgång till samhällsservice.
- Människor med fysiska funktionshinder fortsätter att möta hinder i det offentliga rummet eftersom byggnader och allmänna kommunikationer inte gjorts tillgängliga för dem. Därför hindras de att nyttja sina grundläggande politiska och ekonomiska rättigheter.
- Fördomar mot ras och kast präglar många människors tillvaro och gör dem ständigt utsatta för diskriminering, våldsbrott, förstörelse och död.
- Ofta är det inte säkert att röra sig fritt på gator, i synnerhet för kvinnor och för människor som uppfattas som annorlunda.
- En ökad grad av medvetenhet gällande hot och våld mot hbtq-personer börjar märkas i det offentliga rummet.
- I många samhällen kvarstår olika uttryck för religiös intolerans och avsaknaden eller bristfällig tillämpning av religions- och trosfrihet utgör ett hinder för allas tillgång till det offentliga rummet.
- Minoriteter och andra utsatta grupper har sämre tillgång till gemensamma tillgångar och framställs ofördelaktigt i media.
- Vi översköjs av reklam med orealistiska kroppsideal och en ohållbar konsumtionsideologi.

Manipulation, exploatering och övermakt leder till segregation, orättvisor och att vi utsätts för våld och fara. Grupper som ignoreras eller medvetet marginaliseras från den offentliga debatten och vars anspråk inte tas på allvar utestängs från det offentliga rummet. Utanförskap är tätt förknippat med att vissa grupper styr över andra med hjälp av politisk, ekonomisk, kulturell eller religiös makt eller makten hos media. Utanförskap kan även

ske i form av trakasserier. I det fallet inkluderas människor i det offentliga rummet men de utsätts för påtryckningar och hotelser.

Våldsamma, manipulativa och hotfulla sätt att kommunicera visar på behovet att fortsätta sträva efter ett offentligt rum som välkomnar alla, där människor med olika identitet kan samverka fredligt och meningsfullt som jämbördiga. När man verkar i det offentliga rummet har man en skyldighet att ta ansvar för att det förblir välkomnande, inkluderande och tillåter interaktion.

Att finna lämpliga metoder för att hantera konflikter i det offentliga rummet är absolut nödvändigt. Röster som vill infektera det offentliga rummet och inte tål yttrandefrihet skadar det gemensamma offentliga rummet. Det fordrar ett rättsligt system som tillåter och skyddar fria, meningsfulla och fredliga överläggningar i det offentliga rummet. Detta förutsätter en etisk grundsyn som främjar och stöder samverkan i det offentliga.

Flytande gränser

Skillnaden mellan offentlig och privat kan inte ses som absolut. Det offentliga rummet i ett samhälle är ett kontinuum mellan individen och gemenskapen. Från våra hem och kyrkor tar vi del i ett offentligt samspel genom forum på sociala medier, i samtal och olika kyrkliga arrangemang. Vi engagerar oss i frågor som inte bara påverkar våra liv som ett kollektiv utan också på ett personligt plan. Samhällsinrättningar som sörjer för vårt basbehov av mat, husrum och kläder, arbete, hälsa och utbildning påverkar vårt dagliga liv på ett påtagligt sätt. De avgör hur många timmar vi kan vara med våra familjer, hur trygga vi känner oss om vi blir sjuka eller skadade och vilka framtidsutsikter vi kan erbjuda kommande generationer.

Gränserna i det offentliga är flytande och kan omförhandlas. När vi definierar offentliga rum som platser som är tillgängliga för ett kollektiv, till skillnad från platser som är privatägda, måste vi tänka på att äganderätt inte är en självklarhet utan kan endast upprätthållas med någon form av samhällsstöd. När vi beskriver offentliga rum som platser för kommunikation där utbyte av idéer och information sker blir vi på samma sätt påmind om att de flesta frågor som diskuteras offentligt inte bara har att göra med det kollektiva utan också med individer, grupper och föreningar.

Miljöskydd och klimatförändringar är exempel på offentliga frågor som angår oss alla och som kräver handlande på individ-, organisations- och regeringsnivå. I de offentliga rummen kan vi väcka medvetenhet och få ny information om utmaningar som rör miljöförstöring, tillgång till rent vatten, exploatering av mänskliga resurser och naturtillgångar samt komma fram

till gemensamma lösningar som kan tillämpas av individer, samhällsinrättningar och regeringar.

Familjestrukturer, privatliv och intima relationer definierar kvinnors och mäns könsroller. De rollerna gör sig påmindas både privat och offentligt och gäller inte endast inom ett avgränsat område. En sträng tolkning av vad som är privat har använts för att begränsa kvinnor till sina hem och hindra dem att ta plats inom akademien, politiken och i religiöst ledarskap. Om det tydligare framkommer att förhållandet mellan privat och offentligt är flytande till sin karaktär är det möjligt att förhålla sig kritisk till de maktförhållanden som ligger bakom könsidentitet och som genom historien utestängt kvinnor från frigörelseprocesser i samhället och begränsat dem till det privata.

Kyrkor som offentliga rum

Kyrkor har en offentlig dimension eftersom de är kallade och utsända att vara delaktiga i att förändra världen. Kyrkans vision om allmänhetens bästa gynnar samhället. Detta sker inte bara när kyrkan talar och handlar utanför sina egna väggar utan även på vilket sätt utrymme skapas inom kyrkan. Människor i kyrkan har ofta skiftande bakgrund beträffande ålder, kön, utbildning, samhällsklass, ras, kast, sexuell läggning och etnicitet. Mitt i denna enastående mångfald blir kyrkan en viktig plats där medlemmarna kan diskutera de utmaningar som påverkar samhället som helhet. Inte bara från predikstolen utan också i mindre grupper får människor möjlighet att prata om sina erfarenheter av till exempel religiös intolerans och ojämlikhet beträffande ras, kast, kön eller ekonomi som förekommer i den egna kyrkan och i samhället i stort.

Förutom att erbjuda platser där man kan tala om gemensamma viktiga frågor utgör kyrkor också en offentlig plats i samhället. Gudstjänstlokaler är med och utformar det offentliga landskapet, kyrkoritualer blir synliga och kyrkklockor kan höras av förbipasserande. Kyrkor kan erbjuda en plats till dem som söker stillhet och tystnad samt ge skydd och vara en fristad åt dem som befinner sig i det offentliga rummet.

När församlingar aktivt deltar i det offentliga rummet möter de människor och grupper med andra trosuppfattningar och världsåskådningar. Med sikte på att bidra till allmänhetens bästa strävar de efter att arbeta med frågor som är angelägna för alla. Rättvisa och fred är gåvor från Gud, inte bara till dem som samlas i samma kyrka utan till hela skapelsen. Kristna är kallade att vara en del av det uppdrag från Gud som ger överflödande liv åt alla – inte enbart till medlemmar i en kyrka. När kyrkor fjärrar sig från de stora samhällsfrågorna går de miste om möjligheten att vara salt

och ljus i världen (Matt. 5: 13–16). I Kristus innesluter Gud vår bräcklighet och vårt lidande och ger människans tillvaro nytt liv. Kristna inspireras av Gud att gå utanför kyrkans väggar och leva profetiskt mitt bland ropen och förhoppningarna i deras lokala och globala kontext.

Frågor om dynamiken i det offentliga rummet

- Vilka är de mest framträdande och dominerande offentliga rummen och de viktigaste samhällsfrågorna i din kontext?
- Vilka aktörer har mest inflytande och vems röster behöver höras?
- Hur kan vi förbättra kvaliteten på de offentliga samtalen?

Att vara kyrka i det offentliga rummet – ett lutherskt perspektiv

Befriade genom Guds nåd – dopets kallelse

Som kyrka medverkar vi aktivt i det offentliga rummet – inte trots vår tro utan inspirerade av vår tro. Dopets och nattvardens gåvor vägleder och stärker kyrkans vittnesbörd i det offentliga rummet. Dopets gåva utgör grunden för kyrkan som en gemenskap; den binder samman kristna och kyrkor med varandra på ett speciellt sätt.

Dopet vittnar om Guds ovillkorliga nåd, skaparen av allt, som verkar för en ny skapelse mitt i denna värld och som förlitar sig på människor att förbereda Guds vägar. Den treenige Guden visar sin trofasta kärlek på sätt som ofta överraskar. Inkarnationen i Jesus Kristus berättar om hur Kristus kom till världen och avstod från allt (Filipperbrevet 2). Korsets väg vänder upp och ned på människans vägar, ifrågasätter prestige, makt och status och öppnar för ett nytt sätt att vara i denna värld.

Dopet lär kyrkan att se människor som skapade till Guds avbild med lika värde. Förvissade om att Gud har försonat oss med sig själv är vi fria att ha omsorg om andra. I skriften *Om en kristen människas frihet* uttrycker Luther detta koncist på följande sätt:

En kristen människa är den friaste herre över allting och ingen underdånig.
En kristen människa är den tjänstvilligaste tjänare under allting och alla underdånig.²

Genom att förkunna att alla ”som kommer ut ur dopets vatten”³ har direkt gemenskap med Gud betonar luthersk tradition att var och en

² Martin Luther, *Om en kristen människas frihet*, översättning av Josef Svennung 1929, språklig bearbetning av Gun och Carl Henrik Martling 1993, Stockholm: Verbum Förlag, 1994, 5.

³ Övers. kommentar: engelska ”comes out of the water of baptism”, Martin Luther, ”To the Christian Nobility of the German Nation. Concerning the Reform of the Christian Estate, 1520”, in Helmut T. Lehmann (ed.), *Luther's Works*, vol 44 (Philadelphia: Fortress Press, 1966), 129.

som döps är kallad och utrustad att vara delaktig i kyrkans alla områden (1 Pet. 2). Guds helige ande utgjuter sina gåvor i hela kyrkan (Ef. 4: 11–13; 1 Kor. 12: 4–11) och upprättar män och kvinnor så att de bidrar till att bygga upp församlingen. Följaktligen är hela kyrkan och varje medlem en del av kyrkans vittnesbörd i världen. Allas hjärtan, tankar och händer är nödvändiga för kyrkans uppdrag att förmedla Guds tankar för denna värld och att protestera mot orättvisor. Dopet innebär att leva ett liv i tro, hopp och kärlek där man är villig att tjäna sin nästa och sörja för allas välbefinnande. Dopet är därför utgångspunkten för kristet engagemang både i kyrkan och i det offentliga rummet.

Nattvardens gåva upprätthåller och stärker kyrkans gemenskap. Den är en ständig påminnelse om försoningen genom Kristus och kallar kristna att bli sändebud till den värld som Gud har försonat med sig själv.

Dopets och nattvardens gåvor är grunden för och stärker kyrkan som Guds Ords gemenskap. Tillsammans pekar de mot kyrkans grundläggande kallelse, det vill säga hennes mångsidiga missionsuppdrag: förkunnelse, profetisk diakoni och opinionsarbete. Kyrkans röst är en nödvändig del i det offentliga rummet. De olika kontexterna att tala och handla offentligt – i kyrkan och i samhället i stort – behöver noggrant skiljas från och stå i relation till varandra. I det avseendet kan tvåregementsläran som utvecklats i den lutherska traditionen vara vägledande.

Distinktionen mellan det andliga och det världsliga regementet

I Luthers teologi har distinktionen mellan det världsliga och det andliga regementet spelat en viktig roll. Luther kritiserade starkt den politiska maktens inblandning i andliga frågor, och religiösa aktörers inblandning i världsliga frågor. I sina reflektioner över den jordiska makten formulerade Luther de två regementenas innebörd och räckvidd och pekade på gränserna för det ena och det andra.⁴ Tvåregementsläran pekar på de två olika sätt på vilka Gud regerar över världen eller de två olika sätt på vilka Gud tar hand om världen. Det centrala i det andliga regementet är Guds glädjebud om människans rättfärdiggörelse. Centralt för det världsliga regementet är att sträva efter rättvisa och att inrätta ett stabilt system som garanterar fred i samhället. Luther kallar det första regementet för Guds "egentliga verk" (*opus proprium*) eftersom evangeliets spridande är ett uttryck för Guds innersta väsen – kärlek. Det andra regementet är Guds

⁴ Martin Luther, "Temporal Authority: To What Extent it Should be Obeyed" [1523], i Helmut T. Lehmann (ed.), *Luther's Works*, vol 45 (Philadelphia: Muhlenberg Press, 1962), 77–129.

”främmande verk” (opus alienum) eftersom det endast behövs på grund av orsaker utifrån, nämligen människans synd som bryter ner samhället.

I det världsliga regementet används lagar för att skapa struktur och ordning i samhället så att alla människor ska kunna leva i fred tillsammans. Lagar upprätthålls av domstolar; dessa är nödvändiga på grund av syndens och skuldens realitet. Samtidigt är drivkraften bakom detta regemente Guds kärlek eftersom det är en del av Guds bevarande av världen (*conservatio mundi*): Gud lämnar inte människan att själv ta hand om den oreda hon orsakat. Men det är inte ett direkt uttryck för Guds kärlek eftersom myndigheter behöver ha rätt och möjlighet att tvinga människor att lyda lagen och när det behövs använda våld.

Det andliga regementet syftar på Guds regerande över den försonade nya skapelsen vilket redan börjar visa sig i de troendes gemenskap. Inga domstolar ska behövas här eftersom det direkt skulle stå i strid med det andliga regementets natur. Distinktionen mellan de två regementena innebär en kritik mot alla försök att främja spridandet av evangeliet genom yttre tvång. Artikel 28 i den Augsburgska bekännelsen betonar att biskopar ska predika evangeliet, ”inte med mänsklig tvångsmakt, utan genom Ordet”⁵ (*sine vi humana, sed verbo*). Detta beskriver kyrkans egentliga arbete: att övertyga, inte tvinga.

Vi måste förstå att trots dessa viktiga teologiska tankar om distinktionen mellan de två regementena hade man på femtonhundratalet inte helt och fullt förstått innebörden av religionsfrihet och tolerans. Lutherska reformatorer gjorde sig också skyldiga till intolerans och religionstvång, till exempel när man agerade mot mer radikala reformatorer, i förföljelsen av anabaptister, och genom den ohämmade polemik mot judarna som ekat genom århundraden – handlingar som man under senare årtionden tagit avstånd ifrån genom att söka ånger och försoning.⁶ Genom denna bearbetning har vi blivit mer uppmärksamma på risken för inkonsekvens

⁵ Översättarens kommentar: Ur Samfundet Pro Fide et Christianismos utgåva 1957 av de lutherska bekännelseskriifterna. Översatt av Sigfrid von Engeström. På eng. ”not with human human power, but with God’s word alone” ”The Augsburg Confession [1530]”, i Robert Kolb och Timothy J. Wengert (eds.), *The Book of Concord. The Confessions of the Evangelical Lutheran Church* (Minneapolis: Fortress Press, 2000), 94.

⁶ 1984 mottog LVFs generalförsamling i Budapest rapporten om ”Luther, Lutherdom och judarna” (eng ”Luther, Lutheranism and the Jews”). Lutheraner erkände Luthers antijudiska uttalanden och hans våldsamma attacker mot judarna som synd, och förband sig att rensa bort varje möjlighet till liknande synd från sina kyrkor nu och i framtiden. Se dokumentation i bilaga i: Wolfgang Greive och Peter Prove (eds.), *A shift in Jewish-Lutheran Relations? A Lutheran Contribution to Christian-Jewish Dialogue with a Focus in Anti-Semitism and Anti-Judaism Today*, LWF Documentation 48 (Geneva: LWF, 2003), 196, på www.lutheranworld.org/sites/default/files/dts-doc48-jewish-full.pdf.

mellan tro och handling. Det är ett fortsatt viktigt arbete att låta *sine vi humana sed verbo* få råda fullt ut.

Utmaningar i distinktionen

Gud regerar både över det världsliga och det andliga regementet. Detta innebär att ingen del av verkligheten ligger utom räckhåll för Gud eller att något område inte omfattas av Guds engagemang i den här världen. Kyrkan är kallad att förmedla Guds kärlek till världen i ord och handling. När den blir vittne till orättvisor och förtryck i det världsliga riket behöver kyrkan därför höja sin röst, stärka de svaga, hjälpa dem i nöd och skydda de utsatta.

Distinktionen mellan de två regementena har både styrkor och svagheter. Det här begreppet har till exempel felaktigt används för att hävda att en äkta andlig kyrka borde vägra all inblandning i samhället för att förbli ren och fullkomlig. Den har dessutom uppmanat till blind lydnad i situationer då kyrkan istället borde ha gjort motstånd utifrån tro och uppdrag.

En av dess styrkor är att det å andra sidan hjälper oss förstå hur vi kan samverka med människor utanför kyrkan i det offentliga rummet utan att kräva att de ska bli kristna. Idén om de två regementena uppmanar oss samtidigt att inte göra avkall på vår tro i det offentliga rummet. I det avseendet ger den en riktning för hur den kristna kallelsen kan levas i ett religiöst pluralistiskt samhälle.

En annan styrka är att den sätter namn på det komplexa samspelet mellan religion och politik. Luther rådde och förmanade furstarna i en rad politiska frågor. Han lät inte risken för felbedömning av en situation hindra honom från att ge politiska råd. Idag, liksom under Luthers tid, är den här uppgiften full av missuppfattningar. Kyrkan behöver följa den politiska diskursen noggrant och alltid vara beredd att delta i den. Men kyrkan får samtidigt aldrig förlora förmågan att göra skillnad mellan det världsliga och det andliga regementet. Från ett lutherskt perspektiv måste teokratiska politiska ambitioner skarpt kritiseras. Kyrkans uppgift är inte att dominera

Beträffande förföljelsen av anabaptisterna och de lutherska reformatörernas teologiska stöd till denna förföljelse bad LVFs generalförsamling i Stuttgart 2010 "Gud och våra mennonitbröder och mennoitsystrar" om förlåtelse. The Lutheran World Federation, *Give us Today our Daily Bread. Official Report. LWF Eleventh Assembly, Stuttgart, Germany, 20–27 July 2010* (Geneva: The Lutheran World Federation, 2010), 47f. http://assembly2010.lutheranworld.org/uploads/media/Mennonite_Statement-EN_04.pdf Mennoniternas representanter tog emot lutheranerna med öppna armar med orden: "Vi vill med glädje och ödmjukhet tillsammans med Gud ge förlåtelse" (ibid., 50). Båda parter åtog sig att fördjupa relationerna med varandra.

det offentliga rummet utan snarare att varna för att en världsåskådning eller religion – kristen eller annan – blir den dominerande ideologin i det offentliga rummet.

Distinktionen mellan de två regementena är relevant för att urskilja vilken roll religion ska ha i politiska frågor. Distinktionen mellan lag och evangelium visar vägen för kyrkans förkunnelse. Kyrkans uppgift är först och främst att förkunna evangeliet, men för att kunna göra det måste kyrkan förhålla sig till lagen. Luthersk tradition skiljer mellan den teologiska och den rättsliga funktionen av lagen. I den teologiska betydelsen avslöjar och dömer lagen människan som syndare. I rättslig bemärkelse är lagens syfte att upprätthålla ordning i samhället mitt i en syndig värld. De här två sidorna i förkunnelsen visar tydligt på hur viktigt det är att göra skillnad och samtidigt hålla kvar sambandet mellan dem på grund av Guds engagemang i hela världen.

Luther var väl medveten om farorna med en orättfärdig stat. Han uppmanade att kritiskt granska den politiska makten både inom kyrkan och i samhället. För Luther är ett rättfärdigt styre en nödvändig förutsättning för att vi ska kunna leva tillsammans i rättvisa och fred. När en luthersk kyrka å andra sidan tar på sig uppgifter som kan och bör utföras av staten behöver den reflektera noga om och hur uppgifterna går i linje med kyrkans uppdrag.

Enighet under Guds två sätt att styra kräver ett ledarskap som tar ansvar och som tål insyn. Det gäller både för kyrkan och det världsliga regementet: hur kyrkan hanterar olikheter och organiserar beslutsprocesser är en viktig del av kyrkans vittnesbörd i världen. Kyrkans trovärdighet beror till stor del på till synes världsliga saker – och det är helt rätt. Kyrkomötet och övriga beslutsfattande organ där både lekmän och vigda personer kan ingå är en viktig del av kyrkans ledning idag.

Kyrkan behöver inse och respektera att Guds styre också är verksam i världen och behöver vara öppen för att man ska kunna se Guds närvaro i världen. Rättigheter är en viktig förutsättning för att delaktighet ska vara möjlig i det offentliga. De strukturer som skapas genom dem ger utrymme för olikheter och mångfald bland medborgarna och garanterar jämställdhet inför lagen. Rättigheter är viktiga instrument för att ifrågasätta åsikter när majoritets- och minoritetsgrupper ställs mot varandra. Med hjälp av dem kan man benämna och identifiera orättvisor. Utifrån uppdraget att företräda alla människor, eftersom det är skapade till Guds avbild, betonar kyrkan att människor som lever under förtryck, i fattigdom och utsatthet inte är välgörenhetsobjekt utan har rättigheter. Kyrkan upprätthåller därför en dialog inom den rådande rättsliga ramen och stödjer internationell standard som gäller för mänskliga rättigheter.

Vad är då kyrkans särskilda kallelse i politiken och i det offentliga rummet utifrån distinktionen mellan de två regementena? För det första måste kyrkor protestera när man gör politik av religion och religion av politik. Att använda religion och politik som instrument är en förvanskning och ett svek mot de båda regementenas innebörd och funktion och kan vara skadligt för hela samhället. För det andra måste kyrkor värna om distinktionen mellan statlig myndighetsutövning och religion– både i sin egen maktutövning och i myndigheternas rättmätiga maktutövande.

För det tredje behöver kyrkor noga följa politiken och själva engagera sig där så krävs utifrån den förståelse de har om att Guds rättvisa och nåd är en konkret verklighet i samhället. För det fjärde behöver kyrkor se det offentliga rummet som en plats där de lever tillsammans med människor som inte delar samma tro och övertygelse. På den platsen har mänskliga rättigheter öppnat vägen för ett gemensamt språk. Tack vare mänskliga rättigheter kan vi utifrån en gemensam grund ta itu med globala utmaningar tillsammans.

Frågor om distinktionen mellan de två regementena

- Vad har din kyrka för historiska och samtida erfarenheter av att distinktionen mellan det världsliga och det andliga regementet fungerat väl, fungerat dåligt eller är viktig idag? Vilka bibliska och teologiska motiv är vägledande för din kyrkas samhällsengagemang?
- Hur gör din kyrka för att skapa ett ledarskap och styrelseskick som tar ansvar och som tål att granskas?
- Hur kan vi på ett meningsfullt sätt delta i den gemensamma offentliga debatten om till exempel mänskliga rättigheter och mål för hållbar utveckling?

Kännetecken på ett lutherskt offentligt engagemang

Den djupa lutherska övertygelsen om att troende är rättfärdiggjorda av nåd hör samman med en lika djup övertygelse om den troendes ställning både som rättfärdig och syndare. Inför Gud står vi hjälplösa och misstolkar Guds vilja. Samtidigt är vi fyllda av Guds nåd och fullföljer Guds vilja. Att inse dessa två aspekter är varje troende luthersans uppgift och formar både kyrkans och den enskilde troende människans verklighet. Kyrkan, de troendes gemenskap, måste inse att vi på samma gång är rättfärdiga och syndiga.

På grund av detta kan inte kyrkan göra anspråk på en högre ställning i samhällsdebatten utifrån en förmodad helig auktoritet. Kristen rättfärdighet består i att erkänna Gud som Gud och nåd som en gåva. Genom Guds nåd blir kristna befriade, så att de inser att den egna orättfärdigheten och världens orättvisor rör dem i lika hög grad som det rör samhället i stort. På detta sätt uttrycker kyrkan modigt sin frihet att vittna i och betjäna samhället.

Bibeln utmanar oss alltid att vara beredda att svara var och en som kräver besked om vårt hopp, och att göra det ödmjukt och respektfullt (jämför 1 Petrusbrevet 3:15 f). Därför finns det ingen motsägelse mellan uppdrag och engagemang i det offentliga rummet, vilket också beskrivs i detta dokument. Att förkunna evangelium är i grund och botten en strävan ut i det offentliga, om det så sker utanför eller innanför kyrkans murar. Enligt luthersk tolkning är söndagens gudstjänst en offentlig händelse även om den är ett uttryck för andlig gemenskap hos besökarna och manifesteras genom sakramenten. Predikningar och annan typ av förkunnelse kungör Guds kärlek och den befriande kraften i Guds nåd för den här världen.

I sin förkunnelse är kyrkan beroende av att lyssna på Guds ord. Med tanke på alla religiösa budskap som sprids genom olika typer av media kan det vara svårt att urskilja Guds röst. Därför är teologisk reflektion avgörande om kyrkan ska kunna tolka Gud ord. I det ingår hur kyrkan läser bibeln och tolkar luthersk undervisning idag. En viktig del i teologisk och etisk urskiljning är att analysera kontexten, både lokalt och globalt. Teologisk reflektion kan leda till större skärpa i kyrkans vittnesmål i samhället.

Tålmod och uthållighet: Lutherskt vittnesbörd i världen i hopp

”Guds rike kommer väl av sig självt, utan vår bön, men vi ber i denna bön att det skall komma också till oss.”⁷

Luthers kortfattade förklaring till Herrens bön i den lilla katekesen ger grunddragen till den andra aspekten av ett lutherskt vittnesbörd i världen: ett perspektiv av hopp i tålmod och profetisk övertygelse. Lutherskt vittnesbörd i det offentliga sker mot bakgrund av Guds inbjudan till den framtid Gud utlovar. Gudsrikesperspektivet ger relevans och djup mening till kyrkans verksamhet, men gör inte Guds rike beroende av dem. Därför sker lutherskt offentligt vittnande i en anda av klarhet och ansvar. Dess ”framgång” beror ytterst sett inte på kyrkan själv eller på gynnsamma politiska förhållanden.

Hoppets perspektiv pekar mot den allomfattande räckvidden av Guds rättvisa och nåd. Lutherskt vittnesbörd i världen blickar utanför den närmaste välkända kontexten och strävar efter att bli involverad i andra sammanhang. De lutherska kyrkorna engagerar sig i det offentliga i vidaste bemärkelse och strävar efter att överskrida regionala, kulturella och ideologiska gränser. I det avseendet är syftet med ett lutherskt vittnesbörd i världen att bredda perspektivet i sin egen kontext, att leda till ett utvidgat offentligt samtal och att skapa nya offentliga rum.

Solidaritet och självbestämmande: Lutherskt vittnesbörd i världen i kärlek

Då vi lever i Kristus och har blivit förvandlade genom Guds kärlek blir vi befriade till att älska och tjäna andra. Men, ”vem är min nästa?” (Luk. 10:29). Svaret Jesus ger breddar den vanliga tolkningen av vem som är min nästa och uppmanar oss att se bortom etnicitet, ras, könsuppfattning och socialt status: den andra människans behov är det enda som räknas.

Kallelsen till medmänsklig kärlek är integrerad i det kristna livet. Det är den enskilde troendes kallelse på samma sätt som den är kyrkans i egen-skap av de troendes gemenskap. Kallelsen leder kyrkan till opinionsarbete och förvaltar-skap. Befriad genom Guds nåd till att älska och tjäna sin nästa innebär att man uttrycker solidaritet för de som missgynnas i samhället. Kristet vittnesbörd i det offentliga rummet handlar först och främst om att avgöra vad politiska beslut får för konsekvenser för de mest utsatta

⁷ 7 Martin Luther *Lilla Katekesen* [1529] översatt av Carl Axel Aurelius och Margareta Brandby-Cöster. (Mölnadal: Trossamfundet Svenska kyrkan 2011), 33

i samhället. Kristet vittnesbörd i det offentliga rummet styrs inte av den tongivande majoriteten utan strävar efter Guds rättvisa och nåd för alla.

Den rätta platsen för ett lutherskt vittnesbörd i det offentliga är både i centrum och i utkanterna av samhället. Eftersom alla människor är skapade av Gud med lika värde är kyrkan kallad att omvärdera de kulturella skillnader som råder mellan samhällets centrum och utkanter, mellan de som utövar makt och de som förtrycks, mellan de med hög status och de med låg. Att vittna om att Kristus kom för att betjäna människor innebär för lutherska kyrkor att kritiskt granska sitt eget engagemang gentemot politiska och kulturella maktstrukturer.

Dialog och samarbete är nödvändiga förutsättningar för att kunna skapa ett offentligt rum där alla kan delta på lika villkor. Ett grundläggande behov i samhället är att skapa hållbara gemenskapsformer på lokal nivå, i synnerhet där människor med olika socioekonomisk, etnisk, religiös eller kulturell bakgrund lever tillsammans. Där spelar lokala församlingar en viktig roll när de i en anda av medmänsklig kärlek är med och skapar gemenskapsformer som bryter mot djupt inrotade gränsdragningar. Nyckeln till att alla ska kunna delta i ett rättvist och fredligt samhälle på lika villkor är att tillhandahålla utbildning som förändrar människor så att de blir mogna att ta ansvar i sin familj, i sina sammanhang och i samhället i stort.

Profetisk diakoni innebär en praktisk omsorg om andra människor – både för deras fysiska välbefinnande och religiösa självbestämmande. Det finns många starka berättelser om mänsklig värdighet och solidaritet mitt bland utsatthet, synd och lidande.

Frågor på kännetecknen på ett lutherskt offentligt engagemang

- Vad hjälper eller hindrar kyrkan från att engagera sig i samhället med mod och skärpa?
- Vad hjälper kyrkan att fortsätta ett tålmodigt och profetiskt vittnesbörd i samhället ?
- Vad finns det för konkreta uttryck för solidaritet och självbestämmande i din kyrka, både i församling och i ledarskap?

Hur kyrkan engagerar sig i det offentliga rummet

Exempel på offentligt engagemang

Lutherska världsförbundet har genom hela sin historia engagerat sig i en mängd viktiga samhällsfrågor. Följande fem exempel visar i korta drag på att ett konsekvent och långsiktigt engagemang i det offentliga rummet är en viktig del av vårt liv tillsammans som en global gemenskap. Genom ett gemensamt engagemang i det offentliga rummet kan vi såsom befriade i Kristus till att tjäna och älska, leva i enlighet med vår gemensamma kristna kallelse.

Exempel 1: Engagemang för flyktingar

I efterdyningarna av andra världskriget och den migration av miljoner människor som följde därefter arbetade LVF aktivt för att hjälpa människor på flykt i Europa. En av lutherska världsförbundets huvudsakliga verksamheter alltsedan första generalförsamlingen 1947 fram till idag är att nå ut till flyktingar. Idag befinner sig ungefär 60 miljoner människor på flykt över hela världen – människor på flykt i och utanför sina länder och asylsökande. Avdelningen för World Service i LVF når ut till 2,3 miljoner av dessa människor. Viktiga insatser har gjorts i samband med de fyra största kriserna i Irak, Syrien, Centralafrikanska republiken och Sydsudan.⁸

⁸ Samförståndsavtal mellan LVF och FN:s flyktingkommissariat (UNHCR) 2014, på www.lutheranworld.org/news/lwfand-unhcr-sign-memorandum-understanding-humanitarian-cooperation

"Welcoming the Stranger: Affirmations for Faith Leaders" är en deklARATION som utgår från välkomnande principer och värderingar som finns djupt rotade i de större religionerna och som antagits av LVFs rådsförsamling på mötet 2013, på www.lutheranworld.org/sites/default/files/Welcoming_the_Stranger.pdf

Exempel 2: Engagemang för att överbrygga exkludering

När rasdiskriminering nådde sin kulmen i södra Afrika, vilket också hade påverkat gemenskapen i och mellan kyrkorna, förklarade LVF att kyrkor som gav efter för apartheid i praktiken själva hade uteslutit sig från gemenskapen. Apartheid ansågs vara en teologisk fråga som tydligt bryter mot kristen tro, vilket tydligt uttrycktes på generalförsamlingen 1977 i Dar es Salaam.⁹

Att bekämpa rasism i alla former fortsätter att vara en viktig fråga för lutherska kyrkor globalt, i och med LVFs rådsförsamlings kraftfulla offentliga uttalande 2015 där rasism pekades ut som en synd.¹⁰ Med skärpt uppmärksamhet på synliga och dolda exkluderingsmekanismer visar lutherska kyrkor på andra former av exkludering och kämpar för rättvisa relationer och en kultur av konvivialitet. Konvivialitetstanken innebär gemenskaper och samhällen som bygger på ömsesidiga relationer, respekt för olikheter och band mellan människor och gemenskaper som berikar livet tillsammans.

Exempel 3: Engagemang för jämställdhet mellan könen

Som ett konkret verktyg för att bekämpa ihållande orättvisor mellan könen antog LVFs rådsförsamling 2013 LVFs jämställdhetspolicy.¹¹ Denna policy bygger på årtionden av arbete för kvinnors rättigheter och det ständigt pågående arbetet att göra det möjligt för kvinnor och ungdomar att vara medbestämmande i sina gemenskaper. Beslutet från LVFs generalförsamling 1984 sörjer för att alla styrande organ och arbetsutskott ska utgöras av minst fyrtio procent kvinnor och fyrtio procent män.¹² Att kvinnor ska få prästvigas har varit en av LVFs övertygelser och är därför en väsentlig del av de ecklesiologiska reflektionerna inom LVF.

⁹ "Southern Africa: Confessional Integrity," utlåtande av LWFs Möte (assembly) 1977. Se: Arne Sovik (ed.), *In Christ – A New Community. Official Proceedings of the Sixth LWF Assembly in Dar es Salaam, Tanzania, June 13–25 1977* (Geneva: The Lutheran World Federation, 1977), 180.

¹⁰ "The Sin of Racism," offentligt utlåtande från LVFs rådsförsamling på mötet 2015, på www.lutheranworld.org/sites/default/files/Public%20Statement%20-%20The%20Sin%20of%20Racism.pdf

¹¹ www.lutheranworld.org/sites/default/files/DTPW-WICAS_Gender_Justice.pdf

¹² Carl H. Mau (ed.), Budapest 1984. *"In Christ – Hope for the World." Official Proceedings of the Seventh Assembly of the Lutheran World Federation*, LWF Report No. 19/20 (Geneva: The Lutheran World Federation, 1985), 224f.

Exempel 4: Engagemang för klimaträttsvisa

Tillsammans med sina ekumeniska och mångreligiösa samarbetspartners har LVF ständigt och outtröttligt arbetat för att öka medvetenhet om klimatförändringarnas negativa ekologiska och sociala påverkan. LVF förespråkar riktlinjer som skyddar miljön, minskar klimatförändringars negativa effekter, möjliggör anpassning till förändrade förhållanden och förhindrar fortsatt miljöförstöring. LVFs arbete med klimatförändringar har pågått från den Sjätte generalförsamlingen i Dar es Salaam 1977. Sedan dess har lutheraner visat ett särskilt intresse för de mest utsatta, i synnerhet människor som lever i fattigdom och ursprungsbefolkningar genom projekt som *“Fast for Climate Change Campaign”* och medverkan i det mångreligiösa påverkansarbetet inför Parisöverenskommelsen 2015.¹³

Exempel 5: Engagemang för fredliga interreligiösa relationer

Att sammanföra människor med olika trosuppfattningar för att fördjupa ömsesidig förståelse och att verka tillsammans i viktiga frågor av gemensamt intresse är ett påtagligt exempel på vittnesbörd i det offentliga i en värld som präglas av motsättningar och stridigheter också i religiösa gemenskaper. LVF verkar för att främja interreligiös dialog och samarbete. En av de utmärkande aspekterna i LVFs interreligiösa relationer är att samarbeta med interreligiösa samarbetspartners i humanitärt bistånd, där det samtidigt ges utrymme för teologisk dialog mellan religiösa ledare och akademiker.¹⁴

¹³ “Fast for the Climate” campaign [fasta för klimatet], på <http://fastfortheclimate.org/en/> “Statement on Climate Justice”, offentligt utlåtande av LVFs Council meeting (styrelsemöte) 2014, på www.lutheranworld.org/sites/default/files/Council2014-PublicStatement_ClimateJustice.pdf

“Advocacy and Action for Climate Justice”, offentligt utlåtande av LVFs Council meeting (styrelsemöte) 2015, på www.lutheranworld.org/sites/default/files/Public%20Statement%20-%20Advocacy%20and%20Action%20for%20Climate%20Justice_0.pdf

¹⁴ Joint Interreligious Declaration on Peace Building, Democracy and Development, May 2014, Dar es Salaam (Tanzania), på www.lutheranworld.org/sites/default/files/Interreligious_Declaration-DaresSalaam_8May2014.pdf

Communiqué of the Interfaith Consultation “Religious Life and Public Space in Asia,” September 2015, Hong Kong, at www.lutheranworld.org/sites/default/files/interfaith_consultation_communique_0.pdf

Cooperation between the LWF and Islamic Relief Worldwide, på www.lutheranworld.org/sites/default/files/lwf_and_islamic_relief_collaboration_2.pdf

Simone Sinn, Mouhanad Khorchide, Dina El Omari (eds.), *Religious Plurality and the Public Space. Joint Christian-Muslim Theological Reflections* (Leipzig: Evangelische Verlagsanstalt,

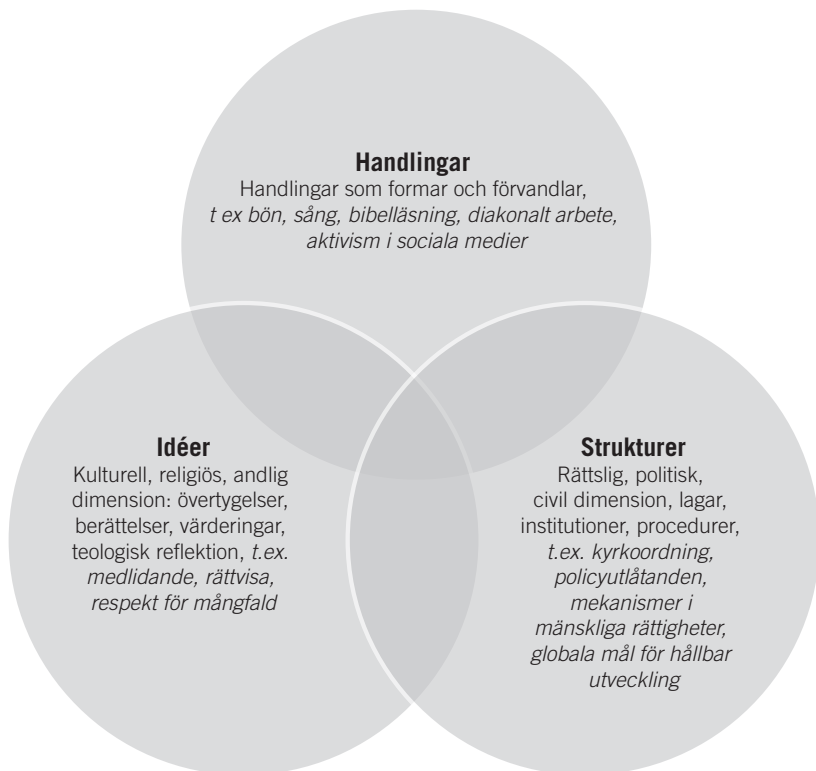
Tre aspekter av offentligt engagemang

För var och en av dessa exempel måste tre med varandra överlappande grundläggande aspekter övervägas: handlingar, idéer och strukturer. Tillsammans visar de på en mångsidighet i kyrkans engagemang i det offentliga rummet.

Den första aspekten är synlig och påtaglig: konkreta handlingar där människor upplever någonting omedelbart. Den andra och den tredje aspekten är ofta ganska osynliga men kan vara desto mer kraftfulla. Den andra aspekten handlar om idéer – övertygelser, tankesätt, berättelser, teologier och värderingar som ger motivation och riktning till våra handlingar. Detta är med andra ord den kulturella – religiösa – andliga aspekten. Den tredje aspekten är de samhällsstrukturer och ramverk som avgränsar handlingsutrymmet i samhället. Detta är den rättsliga – politiska – civila aspekten. Idéerna ger en logisk grund för handlingarna från insidan, medan strukturerna ger en logisk grund och en struktur från utsidan. Den här distinktionen kan jämföras med den klassiska lutherska distinktionen mellan de två regementena som beskrevs tidigare.

De tre aspekterna hör samman med varandra men är inte identiska. De både påverkar och utmanar varandra. Idéer ger ofta motivation och riktning åt handlingar, men om handlingarna ändras kan även idéer förändras. Ett liknande förhållande går att påvisa mellan handlingar och gällande lagar.

2015), på www.lutheranworld.org/sites/default/files/DTPW-Studies-201501-Religious_Plurality_in_Public_Space.pdf

Från allra första början har den övergripande måttstocken för LVFs samhällsengagemang varit om det lindrar lidandet för de mest utsatta eller inte. Målet i sikte är att åstadkomma tillgänglighet, trygghet och meningsfull delaktighet på lika villkor för alla – en rättvis plats för alla. Genom den globala gemenskapen inom LVF är kyrkornas gemensamma handlingar, idéer och strukturer avsiktligt fokuserade på detta mål. Trots att betydande framsteg har skett fortsätter det att råda orättvisa i det offentliga rummet. Därför krävs att man som gemenskap, kyrkor och individer reflekterar över vad som gjorts tidigare och hittar nya sätt att engagera sig i det offentliga rummet för att få till stånd viktiga förändringar i samhället.

Frågor på kyrkans engagemang

- På vilket sätt bidrar kyrkan till att stärka samhällsstrukturer som tar ansvar och utmanar problematiska samhällsstrukturer?

Kyrkan i det offentliga rummet

- Hur gör kyrkan det möjligt för sina medlemmar att bli aktiva medborgare utifrån de andliga och diakonala handlingar som utförs?
- Vilka nya och konstruktiva sätt för samhällsengagemang kan du identifiera, känna igen och tänka dig

Handlingsplan för kyrkans engagemang i det offentliga rummet

Analysera samhällsfrågor utifrån delaktighet

Eftersom många samhällsfrågor är ganska komplexa och involverar många aktörer behöver man noggrant undersöka varje fråga för att förstå alla konsekvenser. Det innebär att också lyssna på de som berörs och att använda den sakkunskap som finns i området. I en sådan urskiljningsprocess är det nödvändigt att identifiera de berörda parternas behov och se till deras bästa samt noga granska de maktstrukturer som råder. Kyrkan behöver vara tydlig med hur den själv ställer sig i frågan och finna vägar för att stärka delaktighet.

Skapa tillitsfulla relationer

I många samhällen i världen råder det konflikter av olika slag. Kyrkan är kallad att hålla fred med andra i samhället och att skapa tillitsfulla relationer. Kyrkan erbjuder en plats där människor i öppenhet kan ta upp de frågor som orsakar splittring. Kyrkan är kallad att visa på och även ge sitt stöd till förlåtelse och helande och tillsammans bana väg till försoning. Kyrkan uppmanar till ett gemensamt ansvar och engagerar sig aktivt för att stärka ett livskraftigt civilsamhälle samt tar del i nätverk som verkar för solidaritet.

Utmana orättvisor

Mitt i de komplexa förhållanden som råder höjer kyrkan tydligt en profetisk röst när människors värde och grundläggande mänskliga rättigheter kränks. Ibland kan kyrkan använda befintliga metoder för att värna om utsatta människor, ibland behöver man söka kreativa och ovanliga sätt för att bekämpa orättvisor. I evangeliet finns en tydlig vision om att förtryckande och nedbrytande strukturer kan förändras. Kristna är kallade att engagera sig i politik, inte för maktens skull utan för att skapa möjligheter för de som

drabbas av orättvisor. Kyrkan stödjer lagstiftning och gott styre som viktiga strukturella villkor för att rättvisa och fred ska kunna råda i samhället.

Upptäck tecken på hopp

Kyrkan är en plats som uppmanar människor att upptäcka tecken på hopp och att ta del av Guds djupa kärlek för världen. Kyrkan vandrar tillsammans med människor på deras andliga resa när de i takt med att de tar del av Guds Ord, genom Guds Ande, kan uttrycka hopp. Kyrkan ansluter sig till initiativ som sprider hopp i samhället genom att öppna för nya möjligheter där människor tidigare kände sig hjälplösa eller förtvivlade. Självård, diakonalt arbete och offentligt engagemang visar på alternativ för människor som känner sig kvävda under destruktiva krafter. Att förkunna hopp är en viktig aspekt av kyrkans samhällsengagemang.

Ge stöd till människor i nöd

Kyrkan arbetar med övertygelse för att stärka människors egen förmåga så att de kan använda de resurser de fått i livet. I evangeliet ryms uppfattningen att allting som hindrar människor från att ta del i samhället helt och fullt ska undanröjas (Lukas 4:18). Kyrkan är närvarande i människors lidande och lyssnar när de beskriver sin situation. Kyrkan försöker hitta sätt att stärka de svaga och utsatta genom diakonalt arbete, utbildning, opinionsarbete och ibland genom motståndsrörelser. Kyrkan gläds tillsammans med människor när de får uppleva befrielse och helande, när de får ta del av rättvisa och fred och kan glädjas över sin värdighet.

Studiegrupp

Medlemmar

Ärkebiskop Dr Antje Jackelén (Sverige) som ordförande

Biskop em. Dr Suneel Bhanu Busi (Indien)

Rev. Dr Eva Harasta (Österrike)

Dr Eneida Jacobsen (Brasilien)

Dr Kathryn M. Lohre (USA)

Rev. Lusungu Mbilinyi (Tanzania)

Dr Jerzy Sojka (Polen)

LVF-gruppen

Rev. Dr Simone Sinn (Tyskland) som koordinator

Rev. Dr Kenneth Mtata (Zimbabwe)

Dr Ojot Ojulu (Etiopien)

THE
LUTHERAN
WORLD
FEDERATION

Svenska kyrkan